

**FICTION
CONNECTION**

COLECȚIE COORDONATĂ DE
Magdalena Mărculescu

CET OUVRAGE A BÉNÉFICIÉ DU SOUTIEN DES
PROGRAMMES D'AIDE À LA PUBLICATION DE
L'INSTITUT FRANÇAIS.

ACEASTĂ CARTE A APĂRUT CU SPRIJINUL
PROGRAMELOR DE PUBLICARE
ALE INSTITUTULUI FRANCEZ.

Fetița care nu zâmbea niciodată

Traducere din franceză de Viorel Vișan

Editori:
Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial:
Magdalena Mărculescu

Coperta colecției:
Faber Studio

Director producție:
Cristian Claudiu Coban

Dtp:
Corina Rezai

Corectură:
Ana-Maria Tamaș
Clara Antonescu
Rodica Petcu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LAFON, LOLA

Fetița care nu zâmbea niciodată /

Lola Lafon ; trad.: Viorel Vișan. - București : Editura Trei, 2014
ISBN 978-606-719-060-1

I. Vișan, Viorel (trad.)

821.133.1-31=135.1

Titlul original: La petite communiste qui ne souriait jamais

Autor: Lola Lafon

Copyright © ACTES SUD, 2014

Copyright © Editura Trei, 2014
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeu 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro
ISBN: 978-606-719-060-1

*Fetițele și-au pus jos puștile. Intră în mare și se
cufundă în apă, cu sudoarea curgându-le pe gât,
pe la subsuori, pe spinare.*

MONIQUE WITTIG
Les Guérillères

*Sfatul ăsta l-am auzit atunci și nu l-am uitat
niciodată: să nu spui ceva în același fel la mai
mult de două persoane, că altfel, când își făceau
raportul la Securitate, erai terminată.*

ANONIMĂ
România, 1980

Cuvânt-înainte

Fetița care nu zâmbea niciodată nu se vrea a fi o reconstituire istorică a vieții Nadiei Comănești. Datele, locurile și evenimentele au fost respectate, însă am ales să completez golurile povestirii și tăcerile eroinei și să păstrez amprenta multiplelor ipoteze și versiuni ale unei lumi apuse. Schimbul de păreri dintre autoare și gimnastă rămâne doar o ficțiune, un mod de a reda sunetul acelui film aproape mut care a fost parcursul Nadiei C. între 1969 și 1990.

L.L.

PARTEA ÎNTÂI

Câți ani are, îl întreabă, neîncrezătoare, arbitra principală pe antrenor. Răspunsul acesta, 14, îi dă un fior. Execuția fetei de mai înainte răstoarnă desfășurarea cifrelor, a cuvintelor și a imaginilor. E ceva ce-ți depășește puterea de înțelegere. Nu știi cum să notezi ce s-a petrecut sub ochii tăi. Fetița își aruncă greutatea peste umăr, trupul ei subțire își face loc în aer și se cuibărește acolo.

Dar de ce nu le-a spus nimeni unde trebuie să se uite, protestează furioși cei care ratează momentul când, pe cei zece centimetri de lățime ai bărnei, Nadia se aruncă înapoi și, cu brațele încrucișate, îi dă un șut lunii, săritură în gol, și-și întorc fețele unii spre alții, a înțeles cineva, tu ai înțeles?

Panoul electronic afișează numele COMANECI NADIA, ROMANIA, urmat de numărul ei de ordine 73 și, la notă, nimic.

Toată lumea așteaptă. Palide, gimnastele sovietice umblă de colo-colo pe culoarul rezervat antrenorilor și concurenților care și-au terminat evoluția. Ele știu.

Coechipierile din România par deznădăjduite. Dorina și-a împreunat mâinile. Mariana murmură vorbe fără șir, o alta stă prăvălită, cu ochii închiși; Nadia, puțin mai încolo, cu coada de cal în dezordine, nu aruncă nicio privire spre tabela de marcaj. Mai întâi îl vede pe el în picioare, pe Béla, antrenorul, cu brațele ridicate spre cer, cu capul dat pe spate; își întoarce în sfârșit privirea și-și descoperă nota, acel teribil 1 în loc de 10 înscris cu cifre luminoase în fața camerelor de televiziune din lumea întreagă. Unu virgulă zero zero. Se gândește la posibile greșeli, poate revenirea din periculosul salt înapoi n-a fost destul de stabilă, ce-a putut să facă oare ca să merite asta? Béla o strânge în brațe, nu te necăji, scumpo, o să depunem contestație. Dar atenția îi e atrasă de unul dintre arbitrii din juriu. Pentru că suedezul se ridică în picioare. Pentru că are ochii în lacrimi nu-și poate dezlipi privirea de la ea. Și toți vor povesti această clipă de atâtea și atâtea ori, încât ea nu mai e sigură că a trăit-o aievea, poate a văzut-o la televizor, poate că acel episod a fost scris pentru vreun film.

Publicul e în picioare și din cele optsprezece mii de trupuri se iscă furtuna, picioarele vuiesc ritmic izbind podeaua, iar suedezul, acoperit de vacarmul acela, vorbește pe mutește, mii de flash-uri formează o ploaie de sclipiri inegale, ea îl zărește pe suedez, ce face oare, își răsfiră degetele și lumea întreagă filmează mâinile arbitrului îndreptate spre ea. Atunci, fetița desface și ea mâinile, cere o confirmare, e... 10? Iar el dă blajin din cap, păstrându-și degetele răsfirate în fața ochilor, sute de camere îi ascund copila, puștoaicele din echipa României țopăie în jurul ei, da, iubire, da, unu ăsta virgulă zero zero e 10.

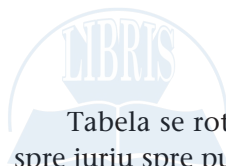

Tabela se rotește încet de la stânga la dreapta, din - spre juriu spre public trecând pe lângă gimnaste, afișând acel 1 care trebuie înțeles drept 10. O virgulă care s-a mutat de la locul ei. Sau mai degrabă o virgulă care refuză cu încăpățănare să se mute la locul ei. Un bărbat aleargă între presă și juriu, îmbrăcat cu tricoul oficial JEUX DE MONTRÉAL 1976, năclăit de transpirație la subsuori, ștergându-și de zor fruntea. Șefa arbitrilor îi face semn să se apropie, e prea mult zgomot, ceva a stricat mecanismul, vă spun, fluierăturile îi obligă să se aplece unul spre celălalt, glumiți sau ce? Întreaga planetă filmează, e prima zi a competiției! Unde a dispărut tipul de la Longines? Inginerul responsabil cu tabelele de marcaj încearcă să sară peste jurnaliștii îngenuncheați în jurul fetei și să ajungă la masa unde se află arbitrii care gesticulează: sistemul dumitale nu merge! Iar el îi zice reprezentantului Comitetului Olimpic Internațional (CIO), care își astupă o ureche ca să-l poată auzi: la celelalte competiții merge, MERGE, computerul e infailibil, l-ați stricat voi, și arată cu degetul spre arbitri. Dar totul s-a schimbat, nimeni nu se mai uită la el, arbitrii au devenit spectatori, plâng și o ovaționează pe micuța care s-a așezat lângă antrenorul ei, cu spatele îngust către aparatura senilă și îmbufnată: unu virgulă zero zero.

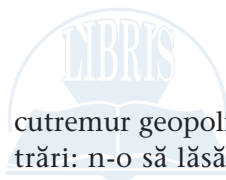
La pauză se adună toți. OK. Nu cumva România (sau cineva din echipă) a avut acces la computere? Să fi înghițit cumva concurența vreun produs care, poate, perturbă sistemul? Ai luat-o razna, băiete, spui asta ca să scapi basma curată, zău așa, e de necrezut! Dăm vina unul pe altul. Comitetul Olimpic ne asigurase în timpul ședințelor pregătitoare că nu există nota 10 la gimnastică, protestează inginerii de la Longines, pe care presa

îi botează în zeflema echipa „unu virgulă zero zero“. La ora 13:40 avem verdictul: baza de date a fost dată peste cap ca urmare a înregistrării unor note neobișnuit de mari. Puștoaica a dereglat computerul.

Până a doua zi, sistemul trebuie adaptat la copilă. Se apasă pe butoane, se execută programe. Trebuie adăugată o cifră. Trebuie mutată virgula. Care e probabilitatea ca ea să-și repete isprava, credeți că se va petrece „chestia asta“ și mâine? Nu știu, răspunde arbitru englez. Nu știu, răspunde arbitru cehoslovac. Încearcă să-și imagineze figuri care ar merita un 10 la bârnă. Nu reușesc. Nimeni n-a avut vreodată 10 la gimnastică, la Jocurile Olimpice. Sunt întrebați din nou. Sunteți siguri că nu v-ați lăsat influențați de entuziasmul spectatorilor? Nu, spun ei. Au analizat de-a fir a păr mișcările copilei, au încercat să găsească o greșală cât de mică, dar nimic. Zero greșeli. Mai mult, unii arbitri ar fi dorit să meargă mai sus: să-i dea 11 din 10! 12, zice imediat și arbitra canadiană. Sau să se inventeze cifre noi! Să se renunțe la cifre!

„Dacă Nadia Comăneci s-ar afla în competiție cu o abstracțiune în locul unor ființe umane, i s-ar mai putea da 10?“ este întrebată Cathy Rigby, fosta gimnastă devenită comentatoare a JO pentru postul ABC. „Dacă Nadia ar face ce a făcut, singură, într-o încăpere goală, cred că ar merita tot 10“, răspunde Rigby după ce a reflectat la posibilitatea inventării unor abstracțiuni mai abstracte decât perfecțiunea.

Se încearcă delimitarea evenimentului. Încă de a doua zi dimineață, Comitetul Olimpic cere ca Nadia să treacă prin trei controale antidoping suplimentare. Se dezbate. Asistăm la apariția unei noi generații de copii gimnaști sau ea va fi doar un fenomen singular? E un

cutremur geopolitic. Antrenorii sovietici se aleg cu muștrări: n-o să lăsăm România să ne umilească, tovarăși, o să ne salveze Ludmila! Dar, după-amiază, Ludmila își termină demonstrația la sol într-o poză tragică de sta-tuie, performanță urmată de aplauze modeste, și plânge în brațele antrenorului ei sub privirile impasibile ale româncei.

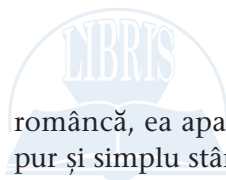
Sunt invocate elementele: înoată ea într-un ocean de aer și liniște? Sportul este respins ca fiind prea brutal, aproape vulgar, în comparație cu ceea ce se întâmplă aici, ștergem tot, o luăm de la capăt: ea nu sculptează spațiul, ea este spațiul, ea nu transmite emoția, ea este emoția. Apare asemenea unui înger, remarcați aureola care o în-conjoară, un abur de flash-uri isterice, se ridică deasupra legilor, a regulilor și a certitudinilor, e o mașinărie poe-tică sublimă care dereglează totul.

Se comentează compoziția exercițiului ei: da, e ade-vărat, Olga, la JO de la München din 1972, o anunța întru câțva pe Nadia, însă acum ni se oferă și mai mult! Grația, precizia, amplitudinea gesturilor, dar și riscul și forța ascunse privirii! Se spune că poate să refacă lanțul mișcărilor de 15 ori la rând. Și ce osatură... Oase din fir de mătase. Superioară morfologic. Mai elastică.

Se caută cuvintele potrivite, sunt combinate într-u n anumit fel, nu e bine așa, ci așa, se încearcă să i se dese-neze contururile. Micuța zână comunistă. Micuța zână comunistă care nu zâmbește niciodată. Cuvântul „ado-rabilă“ este palid, căci a fost folosit de prea multe ori în ultimele zile și totuși așa stau lucrurile, e dureros de adorabilă, insuportabil de frumoasă. Și, siliți s-o privim din poziția noastră de adulți, da, simțim dorința să ne strecurăm în copilăria ei muncită, să fim cât mai aproape

de ea, protejată de costumul mulat pe care nu vezi o urmă de transpirație. „O Lolita olimpică de numai 40 de kilograme, o școlăriță de 14 ani cu siluetă de băiat, gata să îndeplinească toate comenzile“, scriu ei. Vrem să ne bucurăm de scânteile ei de jucărie magică și ne - astâmpărată. Să evadăm din trupurile noastre burdușite cu hormoni lenți. Puștoaica ațăță dorința, e dezirabilă, oh, dorința de a o atinge, de a-i sta alături, o poftă ca un vârtej stăruitor și apoi, gata, totul s-a terminat, exercițiul la bârnă a durat 90 de secunde. E contagioasă. Un bilet la finală, care costă de obicei 16 dolari, se revinde acum cu 100 de dolari, căci toată lumea ține să vadă acrobațiile înlănțuite în timpul cărora stai cu teama că trupul acela ușor ca fulgul nu va reuși să cadă în picioare. Și când aleargă spre săriturile periculoase cu fermitatea absolută a cărnii strânse în maioul alb, zvâcnetul coatelor îi imprimă o viteză și mai mare, este acea mecanică fluidă care și-a depășit în mod genial sexul, evadată către o copilărie miraculos de lină, superioară.

Perspectiva s-a schimbat. Nadia e un nou început. Celelalte gimnaste sunt greșeli, deformări de ideal. Anii care o despart de cele ce încep să fie numite „celelalte“ atârnă greu, în clipa în care copila intră pe covor își potrivesc nervos costumul peste fese. Trebuie aranjate cumva cărnurile astea, trebuie ascuns ceea ce brusc pare în plus, necuviincios, chiar ridicol. Costumele mulate par acum prea răscroite, poate prea strâmte ca să cuprindă sânii presați care, atunci când tinerele femei se avântă să sară, se clatină imperceptibil. Sâni, șoldurile, explică un specialist în timpul retransmisiei, încetinesc rotirile, îngreunează săriturile, strică linia. Ludmila e „prea femeie“. Într-o fotografie dintr-un cotidian, alături de nimfeta

româncă, ea apare disproporționată, cât despre Olga, e pur și simplu stânjenitor s-o vezi. Camera de luat vederi se oprește asupra figurii ei livide, după încoronarea rivalei sale române. Nu, nu e obosită, e uzată: are 20 de ani, e aproape o... — și se aud râsetele celorlalți ziariști prezenți în studio —... o bătrânică, a fost folosită prea mult, ce mai!

Alții încruntă sprâncenele, să rămânem fairplay. Ludmila e o doamnă, da, chiar așa, o mare doamnă. Iar Olga, la urma urmei, e o fostă zână, într-o zi, Nadia va trăi ce trăiește ea. În aceeași clipă, imaginea se fixează pe fețișoara românei, care-și roade nervos degetul mare, și atunci ziaristul murmură: „Ce degețel are!”

Replay

Sunetul ecranului părea a fi în neregulă. De parcă cineva ar fi amplificat scrâșnetul paralelelor pe care ea le agresează cu precizie milimetrică, înfășurate în reverberații, ca un ecou angoasant, repetitiv, la corpul ei care se încolăcește pe bare. Fetița strânge buzele din cauza efortului, umerii abia îi tresar sub impact când, după ce a dat drumul barelor și a făcut o rotire completă a corpului, prinde din nou aparatul. O clipă, rămâne nemișcată în echilibru în mâini, pe bara cea mai înaltă. Un triumghi, dreptunghic mișcător până la isoscel, apoi un *i*, o linie de tăcere, răsuflarea tăiată, exercițiul de geometrie e pe sfârșite, Nadia își anunță ieșirea, cu spatele arcuit, cu genunchii sub bărbie pentru un dublu salt periculos pe care doar băieții pot să-l facă, am putea crede că asistăm la evoluția unei silfide, iată că împrumută ceva din pa-noplia bărbaților și îi umilește de-a dreptul. Un țipăt de femeie, un urlet de plăcere nebună țâșnește din masa celor optsprezece mii de spectatori și punctează momentul în care picioarele în cipici albi ating solul fără nicio oscilație. Cu spatele arcuit ce desenează o virgulă până la degetele-i care gâdilă cerul, copila salută. Și computerul

afișează din nou acel 1.00, în timp ce ea aleargă spre Béla, care-i întinde brațele.

Acum face piruete pe bârnă, luminată de flash-uri de licurici zburdalnici, o lumină săltărească. Copila pare să țină în frâu toate respirațiile, se avântă într-un dublu salt, se răsuțește în aer și, cu un pocnet din degete — o revenire pe sol perfect stabilă —, o eliberează, ca și cum cineva ar fi învârtit butonul de volum, oprit până atunci. Publicul urlă de adorație și de ușurare că n-a văzut-o căzând. Și toți aleargă spre sălile pentru presă, înșfacă telefoanele, zece, zece, scrie exact așa, *She's perfect*, titrează *Newsweek*, așa ceva nu s-a mai văzut, perfecțiunea EXISTĂ pe lumea asta. „Dacă aveți nevoie de un cuvânt care să arate că tot ceea ce ați văzut era atât de frumos, dar nu știați să-l exprimați, atunci spuneți că era *nadiesc*“, scrie un editorialist din Québec. Arbitrii sunt nevoiți să-l întrebe pe Béla ce exercițiu a executat ea de fapt, căci n-au avut timp să vadă.

*

La Onești, un oraș din Moldova românească la nord-est de București, e miezul nopții. Copila aleargă pe ecran, mărunțică ființă agresivă, mașinărie pusă în mișcare timp de 90 de secunde de cei care o încurajează s-o elimine pe frumoasa balerină sovietică, ale cărei mișcări, în comparație, par moi și lascive.

Ștefania s-a băgat sub masa din sufragerie, și-a pus mâinile la ochi, perdea de apărare, bunica și Gheorghe îi cer să înceteze cu ciroul. O hulă furioasă pune stăpânire pe televizor, sunetul saturat umple întreg salonul și Ștefania, roșie la față, izbucnește: ce e, Gheorghe, ce e, zi

că n-a căzut. Văleu, a căzut? Zi odată! Soțul se lasă ușor în genunchi lângă ea, îi ia palmele de la ochi, o apucă de mână ca s-o ridice și-i murmură: Uită-te, uită-te. Cu încetinitorul, trupul subțirel al copilei lor se mișcă prin aer, dislocat de demența săriturii descompuse lent, în timp ce Ștefania plânge în hohote cu mâna întinsă către silueta minusculă care, cu spatele, salută o mulțime de mii de adulți cu ochii în lacrimi.

Misiune îndeplinită

Toată lumea o așteaptă. Pentru această primă conferință de presă, sala e plină până la refuz, cele 500 de scaune sunt ocupate și nici pe jos nu găsești vreun loc liber. Pereții sunt frumos tapisați cu o țesătură brodată cu flori. Când în sfârșit sosește, îmbrăcată în treningul echipei României, în culorile roșu, galben, albastru și cu stema comunistă în piept, antrenorul o ridică pe o mână și o duce pe sus la locul ei. Păpușa pe care o strânge ea în brațe poartă un trening asemănător și amândouă au părul legat la fel, două codițe cu funde roșii. Deasupra ei, un portret al președintelui Ceaușescu.

Ziariștii sunt liberi să-i pună Nadiei întrebări, anunță amabil o tânără cu un puternic accent românesc. Sunt toți la picioarele ei, căci nu mai sunt scaune, acești oameni mari se fac cât ea de mici: Îți place ciocolata, Nadia? Câteva cuvinte în franceză, în franceză! Bravo! Joci Monopoly, Nadia? Ai un iubit, Nadia? Și te aștepți să-i vezi, dintr-o clipă în alta, sugându-și degetul, în timp ce-i privesc caninii ascuțiți (de lapte? nu, are 14 ani) atât de drăguți. Încă o dată, Nadia, încă o dată!, când ea îl imită pe arbitrul care, văzând-o descumpănită în fața